

بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی، رعایت اصول اخلاق حرفه ای، حاکمیت شرکتی و تاثیر آن بر عملکرد مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

سعید پارسائی ۱، نسترن راغی ۲

۱ کارشناسی ارشد حسابداری، دانشکده حسابداری و مدیریت، موسسه آموزش عالی هاتف، زاهدان
۲ کارشناسی ارشد حسابداری، دانشکده حسابداری و مدیریت، موسسه آموزش عالی هاتف، زاهدان

چکیده

ضرورت توجه به مسئولیت اجتماعی شرکت ها در شرایط امروز جهان و فضاهای جدید کسب و کار ایجاب می کند تا رهبران و مدیران سازمانها و شرکتهای بزرگ که در بازارهای جهانی هستند، نوعی تعادل میان رعایت اصول اخلاق حرفه ای و بخش های اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی کسب و کار خود ایجاد کنند. لذا می توان انتظار داشت، مسئولیت اجتماعی، اخلاق حرفه ای، حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی با هم ارتباط داشته باشند. جامعه آماری تحقیق، شرکتهای فعال پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از سال ۱۳۸۴ تا پایان سال ۱۳۹۴ می باشد که جهت مطالعه ۹۷ شرکت به عنوان نمونه انتخاب گردید. این بررسی در حوزه پژوهش های اثباتی حسابداری است. از لحاظ هدف در زمره ی پژوهشهای کاربردی و توصیفی- همبستگی قرار می گیرد. هدف این تحقیق افزایش اهتمام شرکت های فعال در بورس اوراق بهادار به رعایت اصول اخلاق حرفه ای، حاکمیت شرکتی و مسئولیت اجتماعی است. نتایج این تحقیق نشان میدهد، شرکت هایی که رتبه بالای ایفای مسئولیت اجتماعی، رعایت اصول اخلاق حرفه ای و رتبه بالای حاکمیت شرکتی، داشته اند، عملکرد مالی بهینه در صنعت خود را نیز تجربه کرده اند.

واژه های کلیدی: مسئولیت اجتماعی، حاکمیت شرکتی، اخلاق حرفه ای، عملکرد مالی.

۱_ مقدمه

شرایط امروز جهان و فضاهای جدید کسب و کار ایجاب می کند تا رهبران و مدیران سازمان ها و شرکتهای بزرگ که در بازار های جهانی یا بازارهای در حال جهانی شدن فعال و موثر هستند از طریق اتخاذ حاکمیت خوب و مناسب، نوعی تعادل میان رعایت اصول اخلاق حرفه ای و بخش های اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی کسب و کارشان ایجاد کنند و به این ترتیب، مسئولیتهای خود را در قبال تمامی افراد درون سازمانی و کل جامعه جدی بگیرند. به آسانی می توان اذعان نمود که به عنوان یک مفهوم، حاکمیت از زمان وجوداشکال مختلف سازمان های انسانی وجود داشته است. این مفهوم، خود به تنهایی در بر گیرنده ابزار و مفاهیمی است که سازمان ها به وسیله آن خود را اداره می کنند. با این وجود، نقش و قدرت حاکمیت آن طور که باید، مورد دقت و توجه قرارنگرفته و تنها سود خالص و افزایش آن مد نظر بوده است. مدیران ارشد شرکت های موفق سراسر جهان، معتقدند که سرمایه گذاری برای اجرای برنامه های قوی و موفق در حوزه های مختلف اجتماعی و خیریه، می تواند در بلند مدت از طریق ایجاد خوش نامی و اعتبار فراگیر برای شرکت اجرا کننده ارزش سهام بالاتر و در نتیجه عملکرد مطلوبی را رقم بزند. برای ایفای مسئولیت اجتماعی شرکتهای بنگاه های اقتصادی ملزم به اجرای چهار مسئولیت (مسئولیت های داوطلبانه، مسئولیت اخلاقی، مسئولیت قانونی، مسئولیت اقتصادی) هستند. این در حالی است که شرکت ها در زیر چتر حاکمیت شرکتی تشویق می شوند تا از نظر اصول اخلاق حرفه ای، انصاف، شفافیت عملکرد و پاسخگوئی ارتقاء یابند و از آنها انتظار می رود تا هم زمان با ادامه سود آوری، استاندارد های بالای حاکمیت داخلی خود را نیز حفظ کنند.

حرفه حسابداری و حسابرسی با یکی از حساس ترین موضوعات مرتبط با اشخاص جامعه یعنی مال و دارایی افراد در ارتباط است. حسابداران مانند پزشکان هستند که اعتماد شخص مقابل نقش اصلی را در شغل و حرفه آنان دارد. بی اعتمادی صاحبکار آفت سیستم های حسابداری و حرفه است و از دیدگاه آیین رفتار حرفه ای، اهداف حرفه حسابداری عبارت از دستیابی به بهترین اصول و ضوابط حرفه ای، اجرای عملیات در بالاترین سطح ممکن، براساس اصول و ضوابط مذکور و به طور کلی تأمین منافع عمومی است. در تعریف اخلاق نیز میتوان گفت علمی است که می گوید برای اینکه با ارزش و مقدس و متعالی زیست کرده باشیم چگونه باید زیست. علم اخلاق علمی است که از چگونه بودن و چگونه زیستن صحبت می کند. بنابراین باید یک منبع و یک راهنما را پیدا کرد که به ما چگونه زیست و چگونه بودن را یاد دهد، چه منبع و راهنمایی بهتر از دین خدا. چه دینی بهتر از دین اسلام پیامبر خدا حضرت محمد مصطفی فرمودند: ((انما بعثت لاتمم مکارم اخلاق)) من مبعوث شدم برای تکمیل مکارم اخلاق، در آیه ای از قرآن مجید چنین آمده است:

((لقد من الله علی مومنین اذ بعث فیهم رسولا من انفسهم یتلوا علیهم آياته ویزکیهم یعلمهم الکتاب والحکمة وان کانوا من قبل لفی ضلال مبین)) (آل عمران - ۱۶۴)

(خداوند بر مومنان منت نهاد و نعمت بزرگی بخشید) هنگامی که در میان آنها، پیامبری از خودشان برانگیخت؛ که آیات او را بر آنها بخواند، و آنان را پاک کند و کتاب و حکمت بیاموزد؛ هر چند پیش از آن، در گمراهی آشکار بودند.)
این تحقیق در راستای بررسی رعایت اصول اخلاق حرفه ای، حاکمیت شرکتی، ایفای مسئولیت اجتماعی و عملکرد بهینه شرکت های فعال در بورس اوراق بهادار تهران با هدف سنجش روابط آنها با یکدیگر انجام شده است.

۲_ مبانی نظری و توسعه فرضیه ها

مسئولیت اجتماعی به تمامی سلسله تعهداتی که کسب و کار نسبت به جامعه دارد باز می گردد و در برگیرنده مسئولیت های اقتصادی، قانونی، اخلاقی و اختیاری (نوع دوستانه) است (کارول، ۱۹۷۹). مسئولیت اجتماعی شرکت به تعهد شرکت در برخورد با انتظارات ذینفعانش باز می گردد. (راندال، ۲۰۰۳) امروزه همراه با رشد و توسعه ی صنایع و واحد های تجاری مختلف، مسائل و مشکلات جدیدی به وجود آمده است که ناشی از عواقب و تاثیرات فعالیت های واحد تجاری بر روی محیط زیست و اجتماع است. به این ترتیب، چگونگی ارزیابی عملکرد سازمان ها و معیارهای آن دگرگون شده و حرکت در مسیر مسئولیت های اجتماعی و زیست محیطی عاملی ضروری و حیاتی برای تداوم فعالیت سازمان در بلند مدت شده است (سیکا، ۲۰۱۱)، شرکت ها نیز به خوبی می دانند که از هر نوعی که باشند، بنیاد و موفقیت خود را مدیون تقاضای جامعه برای فعالیت آن

کسب و کار هستند (ماتسوشیتا، ۱۳۸۹). شرکت‌ها علاوه بر اینکه مسئولیت پاسخگویی به مالکان خود را بر عهده دارند، برای حفظ سلامت جامعه ملزم به ایفای مسئولیت اجتماعی خود نیز می‌باشند (رحیمیان، ۱۳۹۱). امروزه با مطرح شدن نظام راهبری شرکتی و لزوم بکارگیری آن، شرکت‌ها تشویق می‌شوند تا آن را در چارچوب‌هایی چون مسئولیت اجتماعی در قالب اخلاق، انصاف، شفافیت و پاسخگویی و ... با امید به افزایش سود در بلندمدت بکارگیرند (عبدزاده و بیک، ۱۳۹۲). هاروارد بوون پدر مسئولیت اجتماعی در سال ۱۹۵۳، مسئولیت اجتماعی را "تعهدات بازرگانان برای دنبال کردن سیاست‌ها، اتخاذ تصمیم و یا پیروی از اقداماتی که از نظر اهداف و ارزش‌های جامعه مطلوب هستند" تعریف می‌کند (مرفی و اسپل، ۲۰۱۳). مسئولیت اجتماعی امروزه به عنوان مکانیزمی نظارتی و اطمینان بخش در جهت انطباق شرکت با روح قانون و استانداردهای اخلاقی به کار می‌رود (حجازی و همکاران، ۱۳۹۲). مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها، اهداف و فعالیت‌های تجاری را در راستای ارزش‌های اجتماعی و رفاه جامعه قرار می‌دهد (امراه زاده و ثابت، ۱۳۹۲). مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بر چگونگی ایجاد ثروت از طریق کسب و کار مسئولانه تأکید دارد (مرفوع و همکاران، ۱۳۹۲). جوهره اصلی مسئولیت اجتماعی، پاسخ‌گویی اخلاقی است (ستایش و همکاران، ۱۳۹۲). عملکرد مالی با مسئولیت اجتماعی شرکت نسبت به مشتریان و نهادهای موجود در جامعه ارتباط دارد. (صالحی و همکاران، ۱۳۹۲).

مسئولیت اجتماعی شرکتی می‌تواند مسائل گوناگونی را در برگیرد، از اختصاص بخشی از درآمد شرکت یا سازمان به موسسه‌های خیریه غیرانتفاعی گرفته تا ارائه رایگان محصول به برخی از اقشار یا ارائه با تخفیف در روزهایی از سال. می‌توان مسئولیت اجتماعی شرکتی را که تجارت‌ها بدان می‌پردازند اینگونه تقسیم کرد:

محیط زیست: اولین نقطه تمرکز مسئولیت اجتماعی شرکتی، محیط زیست است. تجارت‌ها چه کوچک و چه بزرگ تأثیرات کربن دارند. هرگامی که بتواند این تأثیرات کربنی را کاهش دهد، هم برای شرکت مزایا دارد هم برای جامعه به عنوان یک کل، مفید خواهد بود.

نیکوکاری: تجارت‌ها مسئولیت اجتماعی خود را با انجام امور خیریه در مناطق بومی یا در سطح بین‌المللی پیش می‌برند. تجارت‌ها منابع بسیاری چه از نظر مالی و چه زمانی در اختیار دارند و می‌توانند با استفاده از این منابع، برنامه‌های بومی، محلی و بین‌المللی نیکوکاری را پیش ببرند.

شیوه‌های اخلاقی کار: شرکت‌ها با برخورد اخلاقی عادلانه با کارکنان نیز می‌توانند مسئولیت اجتماعی شرکت خود را اثبات کنند. این امر به ویژه شامل شرکت‌های بین‌المللی می‌شود که قوانین کار را رعایت می‌کنند.

نمونه‌هایی از مسئولیت اجتماعی شرکتی

هم‌اکنون بسیاری از شرکت‌ها، مسئولیت اجتماعی شرکتی را جزو برنامه‌های خود قرار داده‌اند اما برخی از شرکت‌ها تمرکز ویژه بر این بخش دارند. برای مثال (Benandjerry) فقط از مواد اولیه مناسب استفاده می‌کند و برنامه پایایی مزرعه‌ها را توسعه داده است. استارباکس دستورالعمل‌های (C.A.F.E) را ایجاد کرده است و شرکت بدین ترتیب اطمینان حاصل می‌کند که قهوه تولید شده با ارزیابی جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی بدست آمده است.

نمونه قابل توجه دیگر کفش‌های تامز است که با خرید هردو جفت کفش از جانب مشتری یک جفت کفش به بچه‌های نیازمند اهدا می‌شود. بنابراین شرکت شما با توجه به مسئولیت اجتماعی شرکتی، نه تنها برای کارکنان و مشتریان جذابیت بیشتری خواهد داشت، بلکه خواهید توانست موجب تغییری واقعی در دنیا شوید. به یاد داشته باشید صداقت و شفافیت در مورد آنچه انجام داده‌اید، مهمترین عامل در جلب اعتماد مردم است. کانی می‌گوید "اگر تصمیم‌ها پشت درپهای بسته گرفته شوند، مردم در مورد انسجام تصمیم‌ها و انجام آنها به همان صورتی که وعده داده شده است، تردید خواهند داشت. کارکنان و مشتریان تان را در برنامه شرکت دهید. آنها باید احساس کنند حق نظر و رای دارند"

حوزه مسئولیت اجتماعی در بسیاری از کشورها با رشد خصوصی سازی معنا پیدا کرد. تازمانی که همه امکانات دولتی بود، دولت‌ها وظیفه داشتند در کنار خدمت‌رسانی که انجام می‌دادند، به بحث مسئولیت اجتماعی هم بپردازند و در همه کشورها سازمان‌هایی نیز برای ایفاء این نقش تشکیل شد و حتی با توسعه خصوصی سازی سازمان‌ها و نهادهای خصوصی خود را موظف

ندانستند که به حوزه مسئولیت اجتماعی ورود کنند بلکه یک سری مسائل اجتماعی آنها را به این سمت و سو برد و به نتیجه رسیدند که نه تنها در برابر کارکنان بلکه در برابر جامعه نیز آنها مسئول هستند. همچنین قصد داشتند این ذهنیت مردم که شرکت های خصوصی تنها به دنبال سود خود هستند را تغییر دهند؛ بحث مسئولیت اجتماعی را مطرح کردند. بدین ترتیب مسئولیت اجتماعی در دهه ۸۰ همزمان با رشد نهادهای خصوصی رشد کرد.

به دلایل زیر مسئولیت اجتماعی شرکت ها رشد کرد

اول یک تصویرسازی مثبت از برند سازمان در جامعه ایجاد می کرد **دوم**: باعث افزایش انگیزه کارکنان می شد و **سوم** وقتی مشتریان متوجه می شوند بخشی از پول هایشان برای جامعه است، وفادارتر می شوند و از همه مهم تر، بسیاری از سازمان ها به عنوان الگو مطرح و در ذهن ها ماندگار شدند. لازم به ذکر است در غرب CSR فقط مختص به شرکت های بزرگ نیست، سازمانهای کوچک خصوصی هم به قدر توان شان وارد این موضوع می شوند. در ایران این واژه به مدت ۱۵ سال مطرح بود ولی فقط حدود شش سال است که سازمان ها به این امر توجه کرده و هدف شان را بر مبنای تصویرسازی مثبت از سازمان و مجموعه اقداماتشان در جامعه قرار داده اند. در دنیا برای مسئولیت اجتماعی، حوزه هایی که نیاز به توجه دارند را مشخص کرده اند: حوزه اقتصاد، حوزه اجتماعی و حوزه زیست محیطی.

این پژوهش به مدیران کمک خواهد کرد تا سیاستهای موثر مربوط به مسئولیت اجتماعی شرکتها که برای دستیابی به عملکرد مالی بهتر آنها در بلندمدت لازم است را توسعه دهند. همچنین بینشی را برای شرکتها در زمینه نقش مسئولیت اجتماعی در کسب منافع آتی فراهم می نمایند.

اخلاق مجموعه ای از اصول یا ارزشهای اخلاقی را شامل می شود. هر یک از ما دارای مجموعه ای از ارزشها هستیم که گاهی اوقات به طور صحیح به آنها توجه داریم و در برخی موارد نسبت به آنها بی توجهیم. فیلسوفها، نهادهای مذهبی و سایر گروهها اصول و ارزشهای اخلاقی ایده آل را به شیوه های مختلف تعریف کرده اند. مثالهایی از اصول یا ارزشهای اخلاقی تعیین شده در سطح اجرایی عبارتند از قوانین و مقررات، تعالیم مذهبی، مجموعه قوانین اصول اخلاقی در تجارت جهت گروه های حرفه ای یا صنعتی و آیین های اخلاق حرفه ای در سازمانها. به عبارت دیگر، اخلاق مجموعه ای از معیارهای اخلاقی جهت بررسی درستی یا نادرستی یک موضوع است.

لوکا پاچولی، "پدر حسابداری"، در اولین کتاب خود به نام *Summa de arithmetica, geometria, proportioni et proportionalita* که در سال ۱۴۹۴ منتشر شد از اخلاق حسابداری نوشته است. استنادهای اخلاقی از آن زمان تاکنون از طریق گروه های دولتی، سازمان های حرفه ای و شرکت های مستقل توسعه یافته است. نتیجه کار این گروه های مختلف حسابداری منجر به ایجاد کدهایی در زمینه اخلاق شده است. حسابداران باید این منشور اخلاقی که توسط تشکل حرفه ای که در آن عضو هستند رعایت کنند.

اخلاق به عنوان یکی از مهمترین موضوعات با اهمیت برای جلب اعتماد جامعه جهانی به توانایی حرفه حسابداری و حسابرسی مورد توجه می باشد. متأسفانه رفتارهای غیر اخلاقی و غیر حرفه ای شرکت های بزرگ حسابرسی از جمله انرون و ورد کام باعث بروز مشکلات جهانی و بی اعتمادی افراد به موسسات حسابداری و حسابرسی شده است. به دلیل نیاز افراد جامعه به یک مرجع قابل اعتماد که به دور از هرگونه تمایلات جانبدارانه ای بتواند صورتهای مالی ارائه شده توسط شرکتها، را تایید نماید ضرورت توجه به اخلاق حسابداری برای حسابداران حرفه ای و کسانی که به خدمات حسابداری تکیه دارند اهمیت زیادی دارد و حرفه حسابداری باید اصول اخلاقی و قوانینی را تدوین نماید که اعضای آن را ملزم نماید تا به سطحی از خویشتنداری برسند که ماورای این الزامات قانونی و مقررات باشد و این اصول اخلاقی در آنها نهادینه شود. (مالکی و همکاران، ۱۳۹۴). کسب و کار امروز نیازمند تعاملات اجتماعی و رعایت ملاحظات اخلاقی است. الزام تحصیل به سود، فعالیتهای غیر اخلاقی و نادیده انگاری کردارهای مورد پذیرش جامعه را توجیه نمیکند. فرآیند تصمیم گیری به صورت ساختاری و از طریق بررسی انطباقی با مجموعه ضوابط اخلاقی تدوین شده از جانب نهادهای حرفه ای و یا ارزش های اخلاقی حاکم بر جامعه قابل تبیین است. دنیای پیشرفته اقتصادی امروزه بی شک نیازمند به حسابداری حرفه ای است. زیرا سامانه اقتصادی جاری بدون آن نمیتواند

وجود داشته باشد و اگر هیچ روشی و فنی جهت محاسبه ثروت و کالاهای موجود در دنیا و نحوه توزیع آنها موجود نباشد، تجارت و بازرگانی متوقف خواهد شد. چرا که کارایی بازارهای مالی منوط به این امر است که معاملات خود را بر مبنای تصویر درستی از ارزش های مالی داراییهای مورد معاوضه انجام دهند و این امر توسط حسابداران میسر می‌باشد. (مریم کاظمی، ۱۳۹۵). با توجه به تفاوت های فرهنگی و قانونی کشورها، تدوین مجموعه ای از قواعد اخلاقی که باید در هنگام پیاده سازی حاکمیت شرکتی لحاظ گردد به شکل یک الگوی جامع و فراگیر برای تمام کشورها امکانپذیر نمی باشد و همچنین رعایت قواعد اخلاقی باعث تحقق بسیاری از اهداف حاکمیت شرکتی می گردد. (علی شاهی، الهام اسد زاده بناب، ۱۳۹۵). ابعاد دوگانه اخلاق شامل اخلاق مراقبت و اخلاق عدالت و همچنین ابعاد مختلف مسئولیت اجتماعی شرکتها بر ساز و کارهای حاکمیت شرکتی تاثیر گذار است. (حیرانی و همکاران، ۱۳۹۳).

از دیدگاه آیین رفتار حرفه ای، اهداف حرفه حسابداری عبارت از دستیابی به بهترین اصول و ضوابط حرفه ای، اجرای عملیات در بالاترین سطح ممکن، براساس اصول و ضوابط مذکور و به طور کلی تأمین منافع عمومی است. تحقق این اهداف مستلزم تأمین موارد زیر است:

الف _ اعتبار

ب _ حرفه ای بودن

ج _ کیفیت خدمات

د _ اطمینان

لازمه دستیابی به اهداف حرفه حسابداری توسط حسابداران حرفه ای پایبندی به یک سری اصول بنیادی است. تمامی سازمان های حسابداری چه در ایران و چه در سایر نقاط جهان یک سری اصول را تعریف کرده اند.

درستکاری

بی طرفی

صلاحیت و مراقبت حرفه ای

رازداری

اخلاق حرفه ای

امروزه حفظ منافع عمومی، رعایت حقوق سهامداران، ارتقای شفافیت اطلاعات و الزام شرکت ها به ایفای مسئولیت های اجتماعی از جمله آرمان های مورد توجه مراجع مختلف نظارتی و اجرایی است. تحقق این آرمانها مستلزم وجود ضوابط استوار و سازو کارهای اجرایی مناسب است که مهم ترین آن ها نظام حاکمیت شرکتی است (احمد پور و منتظری، ۱۳۹۰). تغییرات به وجود آمده در محیط های تجاری باعث به وجود آمدن موج عظیم بازسازی شرکتی در سراسر جهان و تغییرات بنیادی در اصول راهبری شرکتی شده است (محرابی، ۱۳۸۹). توسعه سازوکارهای نظام راهبری شرکت برای توسعه پایدار و رشد اقتصادی ضروری است. به طور مشخص، کشورهایی که سازوکارهای نظام راهبری شرکت را بکارگرفته اند، عموماً رشد بسیار زیاد و توانایی بیشتری در جذب سرمایه و نهایتاً وضعیت اقتصادی بهتری دارند. به علاوه بکارگیری نظام راهبری با کیفیت نه تنها باعث به حداکثر رسیدن ثروت سهامداران میشود بلکه هزینه های تأمین مالی را نیز کاهش میدهد (شیخ و وانگ، ۲۰۱۲). حاکمیت شرکتی یک عنصر اساسی در صدر فهرست توسعه بین المللی است که به دنبال افزایش اعتماد سرمایه گذار، ارتقای حس رقابتی و درنهایت بهبود رشد اقتصادی است (موسوی و قدک فروشان، ۱۳۹۲). حاکمیت شرکتی به ایجاد تعادل بین اهداف اقتصادی و اجتماعی یک شرکت در جنبه های استفاده موثر از منابع، پاسخگویی در استفاده از قدرت و رفتار شرکت در محیط اجتماعی می پردازد. حاکمیت شرکتی از مسائل اصلی است که مشغله ذهنی مدیران کسب و کار، حسابداران و حسابرسان، مدیران سرمایه گذاری و مقامات دولتی در سراسر جهان است. روش های حاکمیت شرکتی جنبه های مختلفی از نقش های مدیریت شرکت ها را محدود می کند و سعی در ایجاد تعادل دارد، همچنین برای توسعه مکانیزم کنترل به منظور افزایش ارزش سهام و رضایت سایر ذینفعان به کار می رود (کرتو، ۲۰۱۲). بررسی ها نشان می دهد راز جاودانگی و کامیابی

شرکت های معروف و خوش نام در برخورداری آنها از اعضای هیئت مدیره کار آمد و رعایت اصول حاکمیت شرکتی نهفته است (بابایی و بخشایش، ۱۳۹۲). حاکمیت شرکتی نقش مهمی در بازار های سرمایه، بازی می کند و تاثیر بسزایی بر این موضوع که سرمایه از کجا، با چه شکلی و با چه هزینه ای توسط سرمایه گذاران تامین می شود، خواهد داشت. ایجاد مشارکت بیشتر سرمایه گذاران خرد در شرکت نکته مهمی در ایجاد یک نظام حاکمیت شرکتی کار آمد تلقی می شود (اسدی و خوری ۱۳۹۰). حاکمیت شرکتی به ایجاد تعادل بین اهداف اقتصادی و اجتماعی یک شرکت در جنبه های استفاده موثر از منابع، پاسخگویی در استفاده از قدرت و رفتار شرکت در محیط اجتماعی می پردازد. حاکمیت شرکتی به طور متداول به عنوان مکانیزمی برای حل تضاد میان منافع سهامداران و مدیران بیان می شود (هورن، ۲۰۱۲). برای اطمینان از عملیات حاکمیت شرکتی، باید بین اجزای مختلف سیستم حاکمیتی، یعنی حسابرسی داخلی، مدیریت اجرایی، مدیر مالی، هیئت مدیره، سهامداران و حسابرسان خارجی، همکاری وجود داشته باشد (یاسین و ات آل، ۲۰۱۲).

عملکرد مالی شرکت شامل متغیرهای همانند سود، رشد سود، فروش، سود تقسیمی، جریانهای نقدی، سود هر سهم، نسبتهای مالی (شامل ROA و ROE و P/E) نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام و نسبت Q توبین می باشد. (جهانخانی و پارسائیان، ۱۳۸۲).

۳. پیشینه تحقیق

جو و هرجاتو (۲۰۱۱) به بررسی اثر علی حاکمیت شرکتی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها پرداختند. بعد از کنترل ویژگی های مختلف شرکت، نتایج آنها نشان داد تاخیر در مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها بر متغیرهای حاکمیت شرکتی تاثیری ندارد، ولی در متغیرهای حاکمیت شرکتی بر تعامل و درگیری شرکت ها در مسئولیت پذیری اجتماعی تاثیر مثبت دارد. آن ها همچنین در پژوهشی دیگر، تاثیر حاکمیت داخلی و خارجی و مکانیزم نظارتی بر انتخاب مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها و ارزش شرکت های درگیر در این فعالیت ها را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که انتخاب مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها با حاکمیت داخلی و خارجی، مکانیزم های نظارتی شامل اعضای هیئت مدیره، هیئت مدیره مستقل، مالکان نهادی و... رابطه مثبتی دارد. خان و همکاران (۲۰۱۲) به بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و وسعت افشائیات مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها در گزارشات سالانه بنگلادش پرداختند. آنها چارچوب تئوری مشروعیت را برای فهم وسعت ارکان و ویژگی های حاکمیت شرکتی (از قبیل مالکیت مدیریتی، مالکیت عمومی، مالکیت خارجی و...) پیشنهاد کردند. تحقیقات بسیاری در ارتباط با مسئولیت اجتماعی و تاثیرات آن بر عملکرد انجام شده است و نتایج مثبت، منفی به همراه داشته است. یکی از دلایل تفاوت این نتایج گوناگونی بافت فرهنگی، حقوقی، اجتماعی، اقتصادی در کشورها می باشد که در ادامه به بعضی از این تحقیقات به طور خلاصه اشاره می شود: صالحی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی تحت عنوان رابطه مسئولیت اجتماعی با عملکرد مالی شرکت های فعال در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد عملکرد مالی با مسئولیت اجتماعی شرکت نسبت به کارکنان محیط زیست رابطه معنا داری ندارد، ولی عملکرد مالی با مسئولیت اجتماعی شرکت نسبت به مشتریان و نهاده های موجود در جامعه رابطه معنا داری دارد. اسکات و همکاران (۲۰۱۰) در پژوهشی تحت عنوان "مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی شرکت" به بررسی رابطه بین عملکرد مالی و عملکرد اجتماعی شرکتها پرداختند که در نتایج پژوهش آنها حاکی از وجود رابطه مثبت بین عملکرد مالی و عملکرد اجتماعی شرکت بود. چوی و همکاران (۲۰۱۰) پژوهشی در بین ۱۲۲۲ شرکت از کشور کره انجام دادند که نتایج حاکی از وجود ارتباط مثبت و معنادار بین عملکرد مالی و مسئولیت اجتماعی بوده است. اعظم و همکاران (۲۰۱۱)، به بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکتی در شرکت های نفتی در پاکستان پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که تاثیر مثبت بین حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکتی وجود دارد و با بهبود حاکمیت شرکتی بازده دارایی ها، بازده حقوق صاحبان سهام، حاشیه نسبت فروش افزایش می یابد. هیبت ا.سمی و همکاران (۲۰۱۱)، به بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد ارزش شرکتها در شرکتهای چینی پرداختند. آنها از یک شاخص مرکب برای حاکمیت شرکتی استفاده کردند. آنها دریافتند که معیار ترکیبی حاکمیت شرکتی ارتباط مثبت و معناداری با ارزش و عملکرد شرکتها دارد. ونیسن و نیکول (۲۰۱۰)، ارتباط میان عملکرد شرکتها با اندازه

و ترکیب هیئت مدیره را بررسی نمودند. در این پژوهش برای ارزیابی عملکرد از سود قبل از مالیات و بهره به جمع داراییها و کیوتوبین استفاده شده است. نتایج بررسی آنها نشان داد، اندازه هیئت مدیره و عملکرد به صورت معکوس با یکدیگر در ارتباط می باشند و این تاثیر منفی برای شرکتهای کوچک کمتر می باشد و درصد مدیران غیر اجرایی تاثیر مثبت بر عملکرد شرکتهای داشت. اشترزاده رکن آبادی و همکاران (۱۳۹۲) به بررسی رابطه اخلاق، مسولیت اجتماعی شرکت و حاکمیت شرکتی پرداختند. آنان با انتخاب نمونه ای مشتمل بر ۴۷ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و بکارگیری پرسشنامه ای آزمون شده، داده های سالهای ۱۳۸۶ لغایت ۱۳۹۲ این شرکتهای و فرضیه های این تحقیق را در قالب روابط رگرسیونی مشخص و مدل بندی کردند. نتایج حاصل از این تجزیه و تحلیل، نشان از اثر گذاری ابعاد دوگانه اخلاق شامل اخلاق مراقبت و اخلاق عدالت و همچنین ابعاد مختلف مسولیت اجتماعی شرکتهای بر ساز و کارهای حاکمیت شرکتی می باشد. سحر سپاسی (۱۳۹۲) به بررسی رابطه حاکمیت شرکتی با شکل گیری اصول اخلاق حرفه ای پرداخت. روش پژوهش توصیفی، از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش، کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بود. از این جامعه آماری با استفاده از نمونه گیری تصادفی، تعداد ۲۰۲ شرکت به عنوان نمونه انتخاب شد. داده های مورد نیاز جهت ساختار حاکمیت شرکتی از سایت کدال استخراج گردید. سپس شکل گیری یا عدم شکل گیری اصول اخلاق حرفه ای در شرکتهای نمونه مورد بررسی قرار گرفت. از تابع لجوجیت جهت تجزیه و تحلیل آماری استفاده شد. یافته های این پژوهش نشان داد که نسبت بیشتر اعضای غیر موظف در ترکیب هیات مدیره منجر به شکل گیری اصول اخلاق حرفه ای می گردد. همچنین، وجود اعضای زن در هیات مدیره با تاکید بر شکل گیری اصول اخلاق حرفه ای منجر به شرکتهای اخلاق مدارانه تر می گردد. این در حالی است که، مالکیت سهام توسط اعضای هیات مدیره تاثیر بر ایجاد اخلاق حرفه ای در سازمان ها ندارد. علی شاهی و الهام اسد زاده بناب (۱۳۹۵) به مطالعه نظری چارچوب حاکمیت شرکتی با تاکید بر اصول اخلاق حرفه ای پرداختند تحقیق انجام شده از نوع کتابخانه ای بوده و از طریق مطالعه منابع ومقالات موجود، به بررسی حاکمیت شرکتی با تاکید بر اخلاق سازمانی پرداخته است. نتایج تحقیق نشان میدهد با توجه به تفاوتهای فرهنگی و قانونی کشورها، تدوین مجموعه ای از قواعد اخلاقی که باید در هنگام پیاده سازی حاکمیت شرکتی لحاظ گردد به شکل یک الگوی جامع و فراگیر برای تمام کشورها امکانپذیر نمی باشد و همچنین رعایت قواعد اخلاقی باعث تحقق بسیاری از اهداف حاکمیت شرکتی می گردد.

۴ روش تحقیق

این بررسی در حوزه پژوهش های اثباتی حسابداری است و از لحاظ هدف در زمره ی پژوهشهای کاربردی و توصیفی-همبستگی قرار می گیرد. آنچه این تحقیق را به سوی کاربردی سوق می دهد، توجه شرکت ها به مقوله رعایت اصول اخلاق حرفه ای، مسولیت اجتماعی و حاکمیت شرکتی است که سبب بقای شرکت ها و رشد و خوش نامی و اعتبار فراگیر آنها در بلند مدت میشود.

۵. فرضیه های پژوهش

فرضیه اصلی

بین رتبه حاکمیت شرکتی بالا، رتبه رعایت اصول اخلاق حرفه ای، ایفای مسولیت اجتماعی خوب و عملکرد مالی شرکت ها رابطه معناداری وجود دارد.

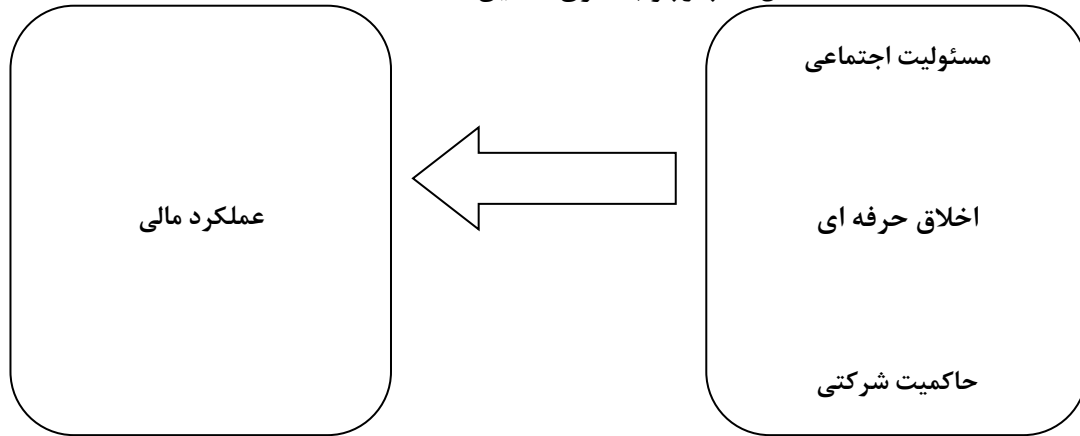
فرضیه های فرعی

- ۱- بین مسولیت اجتماعی و بازده دارایی شرکت ها، رابطه معناداری وجود دارد.
- ۲- بین مسولیت اجتماعی و بازده حقوق صاحبان سهام شرکت ها، رابطه معناداری وجود دارد.
- ۳- بین مسولیت اجتماعی و ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت ها، رابطه معناداری وجود دارد.
- ۴- بین رتبه رعایت اصول اخلاق حرفه ای و بازده دارایی شرکت ها، رابطه معناداری وجود دارد.
- ۵- بین رتبه رعایت اصول اخلاق حرفه ای و بازده حقوق صاحبان سهام شرکت ها، رابطه معناداری وجود دارد.
- ۶- بین رتبه رعایت اصول اخلاق حرفه ای و ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت ها، رابطه معناداری وجود دارد.

- ۷- بین رتبه حاکمیت شرکتی بالا و بازده دارایی شرکت ها، رابطه معنا داری وجود دارد.
- ۸- بین رتبه حاکمیت شرکتی بالا و بازده حقوق صاحبان سهام شرکت ها، رابطه معنا داری وجود دارد.
- ۹- بین رتبه حاکمیت شرکتی بالا و ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت ها، رابطه معنا داری وجود دارد.

شکل ۱: چارچوب نظری تحقیق

روش تحلیل آماری

از نرم افزار ایویوز برای جدول آمار توصیفی و رگرسیون خطی جهت آزمون فرضیه ها استفاده شده است. فرضیه اصلی در غالب ۹ فرضیه فرعی با مدل هایی مجزا تعریف گشته است. فرضیه اصلی به دلیل وجود فرضیه های فرعی برای آن، آزمون نمی گردد. هر فرضیه دارای معنا داری و مقدار دوربین واتسون جداگانه برای مدل خود است.

دوره مطالعه و نمونه آماری

جامعه آماری تحقیق، کلیه شرکتهای فعال پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران از سال ۱۳۸۴ تا پایان سال ۱۳۹۴ می باشد. جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق با استفاده از غربالگری و با توجه به معیارهای زیر انتخاب می گردد:

- ۱_ شرکتهای که در دوره مورد بررسی حداکثر شش ماه توقف معاملاتی نداشته باشند.
- ۲_ سال مالی منتهی به پایان اسفند ماه باشد و طی دوره تحقیق آن، دوره مالی شرکت ها تغییر نکرده باشد.
- ۳_ اطلاعات مالی آن ها از ابتدای سال مالی ۱۳۸۴ تا پایان سال مالی ۱۳۹۴ در دسترس باشد. (قلمرو زمانی)
- ۴_ ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام آنها منفی نباشد. به این ترتیب طی نمونه گیری مرحله ایی ۹۷ شرکت انتخاب شد.

۶. تعریف متغیرهای تحقیق

جدول ۱: متغیرهای وابسته تحقیق

بازده دارایی $roa = \frac{ni}{ta}$ Ni: سود خالص Ta: جمع داراییها	بازده حقوق صاحبان سهام $roa = \frac{ni}{te}$ Ni: سود خالص Te: جمع حقوق صاحبان سهام
ارزش بازار حقوق صاحبان سهام $CA = \frac{eps}{p}$ eps: سود خالص هر سهم p: قیمت پایانی هر سهم	

جدول ۲: متغیرهای مستقل تحقیق

مسئولیت اجتماعی	(OMP) تعداد کارکنان / (Own) تعداد مالکان
مسئولیت اخلاقی	(TAC) اقلام تعهدی اختیاری
مسئولیت قانونی	(OMP) سهم بیمه کار فرما / (Tax) مالیات بر عملکرد پرداختی / (Dis) رتبه افشاء
مسئولیت اقتصادی	(Return) بازدهی سهام / (Δ) رشد فروش
رعایت اصول اخلاق حرفه ای	برای اندازه گیری تاثیر میزان رعایت اصول اخلاق حرفه ای بر عملکرد مالی از پرسشنامه ویکتور و کولن (۱۹۸۸) استفاده شده است.

اندازه گیری متغیرهای حاکمیت شرکتی / الگوی (G_SCORE) طراحی شده توسط
Gompers., (2003) Ishii, J., Metrick, A.

شدت نظارت که برای محاسبه آن با جمع آوری اطلاعات مربوط به ویژگی های هیات مدیره (شامل اندازه هیات مدیره، درصد مدیران اجرایی، دوگانگی وظیفه مدیر عامل و مدت زمان تصدی مدیر عامل) و ویژگی سهامداران نهادی (شامل تعداد سهامداران نهادی و درصد مالکیت سهام سهامداران نهادی) و رتبه بندی شرکتهای نمونه بر اساس ویژگی های فوق و تقسیم بندی شرکتهای به سه قسمت شدت نظارت بالا، متوسط و پایین در مدل مورد استفاده قرار گرفته است. به این ترتیب که نظارت با استفاده از روش تحلیل مولفه های اصلی روی متغیرهای فوق، دو مولفه از متغیرهای موصوف استخراج شده پس از یافتن امتیازات شرکتهای روی مولفه ها، اگر امتیاز نمونه روی هر دو مولفه از میانه مولفه ها کمتر باشد عدد ۱ را تشکیل میدهد و اگر روی یک مولفه ۱ و روی مولفه دیگر ۰ اختیار کند متغیر (Monitoring Low) گرفته و متغیر را تشکیل میدهد. تحلیل داده های چند گانه از نقش اساسی در تحلیل اطلاعات برخوردار است. بطور کلی از این روش برای کاهش تعداد متغیرها و یافتن ساختار ارتباطی بین متغیرها که در حقیقت همان دسته بندی متغیرها است، استفاده می شود.

اندازه گیری میزان رعایت اصول اخلاق حرفه ای

برای اندازه گیری تاثیر میزان رعایت اصول اخلاق حرفه ای بر عملکرد مالی از پرسشنامه ویکتور و کولن (۱۹۸۸) استفاده شده است. این پرسشنامه در رابطه با ۶ بعد از اصول اخلاق حرفه ای (عینیت و بی طرفی، افشای کامل، قابلیت اعتماد، رازداری حرفه ای، وفاداری به مسئولیت حرفه ای، اجتناب از تضاد منافع بالقوه یا بالفعل) ۲۶ سوال مطرح نموده است که پاسخ ها براساس طیف لیکرت پنج گزینه ای می باشد که ۱ نشانگر کاملاً مخالفم و ۵ کاملاً موافقم می باشد. نمونه ای از سوالات :

- در این سازمان انتظار می رود که شما همیشه آن چیزی را انجام دهید که به نفع مشتری و عموم باشد.
- در این سازمان قانون یا اصول اخلاق حرفه ای ملاحظه اصلی است.

- در این سازمان افراد موفق بر اساس اصول اخلاق حرفه ای عمل میکنند.
  - در این سازمان هیچ فضایی برای اصول اخلاقی وجود ندارد.
- جهت سنجش اعتبار ابزار تحقیق از طریق تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی تایید شود. به منظور بررسی این امر، اعتبار نتایج پرسشنامه مدل مورد بررسی قرار می گیرد که برای سنجش آن از دو اعتبار همگرایی^۱ و اعتبار افتراقی^۲ استفاده می شود. در انجام تحلیل عاملی، ابتدا باید از این مساله اطمینان حاصل شود که می توان داده های موجود را برای تحلیل مورد استفاده قرار داد. برای این منظور جدول ذیل برای نمایش بهینه برازش تحلیل عاملی اکتشافی ارائه شده است.

جدول ۳: تحلیل عاملی اکتشافی گویه های پرسش نامه

تحلیل عاملی اکتشافی گویه های پرسش نامه				
معنی داری عامل	خطای استاندارد	بار عاملی مرحله ۱	گویه ها	نام متغیر
		۱/۰۰۰	q1	عینیت و بی طرفی
***	۰/۰۸۱	۱/۰۸۲	q2	
***	۰/۰۸۶	۱/۲۰۸	q3	
***	۰/۱۰۳	۱/۲۵۳	q4	
***	۰/۰۹۶	۱/۱۲۷	q5	
		۱/۰۰۰	q6	افشای کامل
***	۰/۰۶۵	۱/۰۱۲	q7	
***	۰/۰۷۶	۰/۹۳۰	q8	
***	۰/۰۸۲	۰/۹۶۵	q9	
		۱/۰۰۰	q10	قابلیت اعتماد
***	۰/۰۸۶	۰/۹۴۷	q11	
***	۰/۰۹۴	۱/۰۵۰	q12	
***	۰/۰۹۱	۰/۸۸۵	q13	
		۱/۰۰۰	q14	رازداری حرفه ای
***	۰/۰۷۱	۰/۹۳۱	q15	
***	۰/۰۹۴	۱/۰۶۸	q16	
***	۰/۰۸۴	۰/۷۱۰	q17	
***	۰/۰۸۴	۰/۵۳۰	q18	
***	۰/۰۹۲	۰/۷۹۵	q19	
		۱/۰۰۰	q20	وفاداری به مسئولیت حرفه ای
***	۰/۰۸۵	۰/۹۳۸	q21	
***	۰/۰۹۵	۱/۱۰۱	q22	
		۱/۰۰۰	q23	اجتناب از تضاد

منافع	q24	۱/۳۳۴	۰/۱۰۳	***
	q25	۰/۹۹۲	۰/۰۹۱	***
	q26	۱/۰۲۷	۰/۰۹۱	***

با توجه به معیار فرنل و لاکر (۱۹۸۱) بارهای عاملی بزرگتر از ۰/۵، از اعتبار مناسبی برخوردار می باشند لذا با توجه به بار عاملی هریک از گویه ها جدول فوق سوالات پرسشنامه ارتباط قوی با متغیرهای اصلی (اخلاق حرفه ای) دارند.

جدول ۴: بررسی اعتبار ابزار سنجش پرسشنامه تحقیق

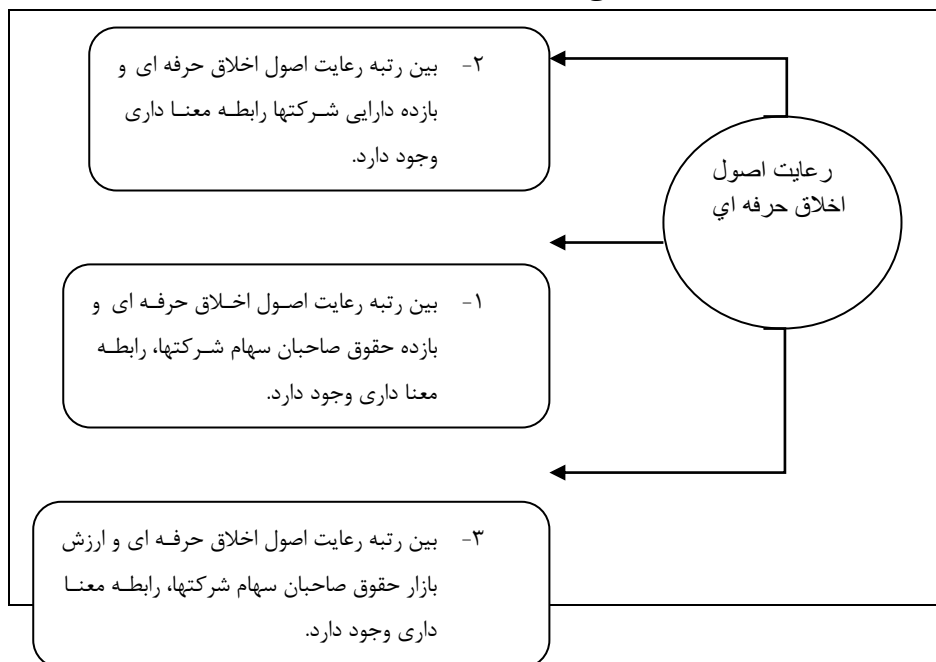
ردیف	متغیر	CR پایایی سازه ای	AVE میانگین واریانس استخراجی	ASV مجذور واریانس مشترک
۱	عینیت و بی طرفی	۰/۰۷۹۷	۰/۵۶۹	۰/۱۹۹
۲	افشای کامل	۰/۰۸۸۳	۰/۶۰۲	۰/۰۵۹
۳	وفاداری به مسئولیت حرفه ای	۰/۰۸۳۶	۰/۵۶۰	۰/۱۲۶
۴	رازداری حرفه ای	۰/۸۱۶	۰/۵۲۷	۰/۱۴۵
۵	قابلیت اعتماد	۰/۰۷۹۶	۰/۴۰۴	۰/۰۷۶
۶	اجتناب از تضاد منافع	۰/۹۱۷	۰/۵۴۷	۰/۰۹۸

همانطور که در جدول ۴ ملاحظه می شود مقادیر پایایی سازه ای استخراج شده از ۰/۷، بیشتر بوده بنابراین مدل اندازه گیری از روایی همگرای مناسب برخوردار است.

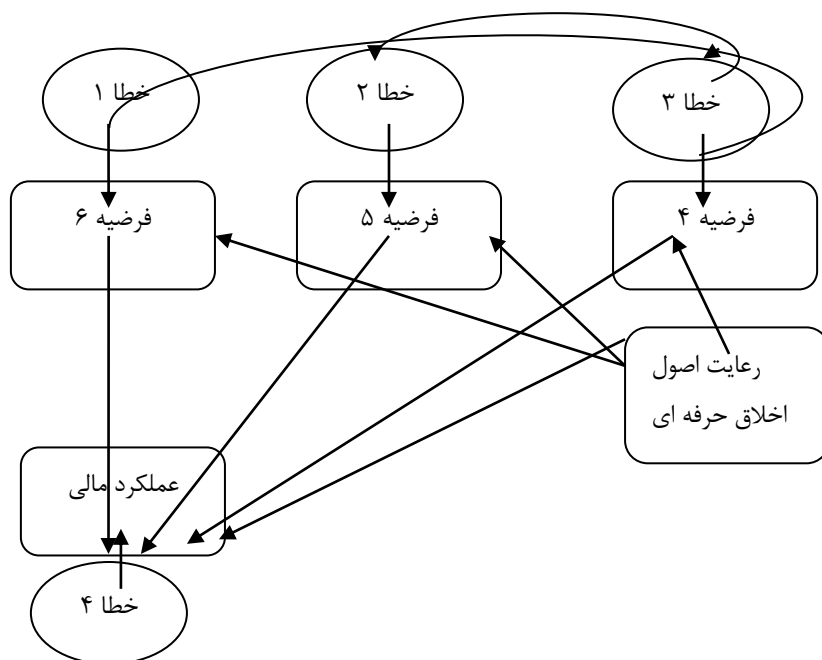
براساس روش متوسط و حداکثر مجذور واریانس (فورنل و لاکر ۱۹۸۱) نیز که یک روش جایگزین مبتنی بر تحلیل عاملی است با توجه به نتایج جدول ۴ که مقادیر میانگین واریانس بیشتر از هر مقدار واریانس مشترک بین آنها (ASV) است، مقدار پایایی افتراقی نیز مورد تایید قرار گرفته است بنابراین مدل اندازه گیری از روایی مناسب برخوردار است.

در این تحقیق برای داده ها پرسش های مربوط به رعایت اصول اخلاق حرفه ای مطرح شده است و از طرفی متغیرهای مربوط به شاخصه های اصول اخلاق حرفه ای خود بصورت پنهان می باشند لذا در اولین مرحله از کار تمام متغیرهایی که در جدول ۴ آورده شده اند را بسته بندی^۳ می نمایم تا به متغیرهای مشاهده پذیر تبدیل شوند لذا مدل برای بررسی فرضیات رعایت اصول اخلاق حرفه ای به صورت شکل ۲ خلاصه می گردد.

شکل ۲: مدل انتخاب شده برای بررسی فرضیات رابطه رعایت اصول اخلاق حرفه ای با عملکرد مالی

شکل ۳: مدل برازش شده (ضرایب تحلیل مسیر، واریانس و کواریانس) بررسی فرضیات ۴، ۵ و ۶

۷- یافته های پژوهش

متغیر	نمونه	حداکثر ضریب کشیدگی	حداقل	میانگین	انحراف از معیار	ضریب چولگی	ضریب کشیدگی
Performance							
Low Monitoring	۹۷	۱۸۱/۸۳	-۴۳/۰۰	۳/۷۲۱	۱۷/۲۵۸۶	-۴۳/۰۰	۴۰/۹۳۲۵
Moderate Monitoring	۹۷	۱۶۳/۹۹	-۱۳۳/۶	۷/۷۳۶۰	۲۴/۴۲۵۷	-۱۳۳/۶۴	۱۵/۹۹۵۹
Optimization							
ROA	۹۷	۰/۷۷	-۰/۰۵	۲۳/۳۳	۱۷/۸۵۸	۲/۳۵۳	۶/۸۹۳
ROE	۹۷	۰/۸۹	-۰/۴۶	۲۸/۱۹	۴۱/۶۷۲	-۱۶/۱۶۱	۲۲/۳۲۹
CE	۹۷	۰/۹۸	-۰/۸۱	۰/۱۲۴	۱/۱۱۹	۱۳/۲۰۰	۹۵/۶۵۳
Social Responsibility							
CR	۹۷	۱/۰۰	۰/۰۰	۰/۶۷۹۰	۰/۳۰۰۶۱	-۰/۳۳۵	-۰/۱۲۷

آزمون نرمال بودن متغیرها

توزیع داده H آزمون نرمال بودن کولموگروف-اسمیرنوف برای متغیره های این پژوهش با قبول فرض H0 توزیع داده های مربوط به هر یک از متغیرها نرمال است. H1 توزیع داده های مربوط به هر یک از متغیرها نرمال نیست انجام شد. همانطور که در جدول ذیل مشاهده می نمائید، مقدار Shapiro-Wilk که به اختصار با (Sig) سطح معنا داری را نمایش می دهد، کمتر از سطح اطمینان ۰,۰۵ برای داده های هر متغیر است بنابراین فرضیه H0 رد و فرضیه H1 پذیرفته می شود داده های متغیرها با اطمینان بالایی توزیع شان غیر نرمال فرض می شود.

متغیرها (مستقل و وابسته)	شدیدترین تغییرات			(a,b) پارامترهای نرمال	
	موجب	منفی	قدر مطلق	میانگین	انحراف از معیار
Governance Corporate Monitoring	۰/۳۳۲	-۰/۲۹۰	۰/۳۳۲	۴۹/۵۰	۱۳/۴۲۲
Social Responsibility	۰/۱۴۳	۰/۲۰۳	۰/۲۰۳	۴۱/۸۴	۳۳/۷۱۸
متغیر	انحراف از معیار	میانگین	تعداد	حداکثر	حداقل
Governance Corporate Monitoring	۱۳/۴۲۲	۴۹/۵۰	۹۷	۶۶	۴
Social Responsibility	۳۳/۷۱۸	۴۱/۸۴	۹۷	۸۴	۱۲
Optimizing	۲۳/۴۲۲	۴۲/۵۰	۹۷	۷۲	۲

H1	۰/۰۴۶	۰/۰۴۶	-۰/۰۳۶	۴۲/۵۰	۲۳/۴۲۲	Optimizing
----	-------	-------	--------	-------	--------	------------

آماره آزمون (Optimizing, Performance, Social Responsibility)	
آماره chi-Square	۱۴۱/۸۷۵
درجه آزادی	۹/۰۰
سطح معناداری	۰/۳۶۸

آماره آزمون که محتوی نتیجه آزمون است، با توجه به تعریف :

H0: (کدهای مختص به هر شرکت در تمامی شاخص های مسئولیت اجتماعی، رعایت اصول اخلاق حرفه ای، حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی بهینه با یکدیگر رابطه معناداری دارد.)

H1: (کدهای مختص به هر شرکت در تمامی شاخص های مسئولیت اجتماعی، رعایت اصول اخلاق حرفه ای، حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی بهینه با یکدیگر رابطه معناداری ندارد.)

مقدار آماره مربع کی را با ۹ درجه آزادی و همچنین سطح معناداری آزمون p-value را با مقدار صفر می توان مشاهده کرد که نشان از رد شدن فرضیه H1 و پذیرفته شدن فرضیه H0 دارد. با توجه به خروجی بالا نتیجه نهایی این است که شاخص های برتر مسئولیت اجتماعی، رعایت اصول اخلاق حرفه ای، حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی در شرکت های برتر یکسان است.

۸. نتیجه گیری و پیشنهادها

رشد ثروت در جوامع توسعه یافته، سبب آن شده است تا توجه به مسئولیت پذیری اجتماعی و نگرش مسئولیت خواهی از شرکتها و به تبع آن رعایت اصول اخلاق حرفه ای توسط گروه های اجتماعی افزایش یابد. حال آنکه هزینه جامعه با مدیرانی که نسبت به آن احساس مسئولیت نمی کنند، بسیار بالاست. شرکت ها اگر به اهداف اجتماعی خود ایفا ننمایند، آلودگی محیط، فقر، بیماری، تبعیض و نابسامانی محیطشان را فرا خواهد گرفت و اگر با اندکی دور اندیشی به قضیه ننگرند، این مشکلات نهایت گریبان خودشان را نیز، خواهد گرفت. در تحقیق حاضر نتایج نشان از وجود رابطه معنادار بین شاخص های مسئولیت اجتماعی، رعایت اصول اخلاق حرفه ای، حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی شرکت ها بوده است. به عبارتی دیگر، می توان بیان داشت که شرکت هایی که رتبه بالای ایفای مسئولیت اجتماعی، رعایت اصول اخلاق حرفه ای و رتبه بالای حاکمیت شرکتی را داشته اند، عملکرد مالی بهینه در صنعت خود را نیز تجربه کرده اند. با توجه به مسائل مطرح شده در بحث فوق، همپوشانی مشخص بین حاکمیت شرکتی و مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها و رعایت اصول اخلاق حرفه ای مشاهده می شود. برای اینکه صورتهای مالی و گزارشهای حسابداری که جهت تصمیم گیری منطقی سهامداران بالقوه و بالفعل، موثق و در خور استفاده باشد، باید برای حسابداران که تهیه کنندگان این صورتهای هستند، مسئولیت اخلاقی وجود داشته باشد. از این رو رعایت اصول اخلاقی و رفتار حرفه ای حسابداری دیگر تنها به عنوان مشکل یک جامعه تلقی نمی شود، بلکه تجارت جهانی به خاطر تفاوت های فرهنگی با این مسئله روبه روست.

حسابداران در حوزه های مختلفی شامل حسابرسی، حسابداری مالی، حسابداری مدیریت، برنامه ریزی مالی، مشاوره و دفترداری فعالیت می کنند در هر کدام از این حوزه ها، گزارشات مالی باید مفید بوده و در تصمیم گیری منطقی نظامهای اقتصادی قابلیت استفاده داشته باشد. هر رفتار غیراخلاقی در حسابداری منجر به زیان در نظامهای اقتصادی می شود. لذا با توجه به اهمیت رعایت اصول اخلاق حرفه ای پس از ورشکستگی شرکتهایی نظیر انرون و متضرر شدن سرمایه گذاران و ناکامی موسسه حسابرسی آرتور اندرسن در کشف تقلبهای موجود در صورتهای مالی دست اندرکاران حرفه حسابداری و حسابرسی باید بکوشند تا افرادی که در آینده ارائه دهنده خدمات حرفه ای خواهند بود بالاترین سطح از اصول اخلاقی را رعایت کنند و به آیین اخلاق حرفه ای مدون و منسجمی پایبند باشند تا پذیرش، اعتبار و احترام اجتماعی که لازمه فعالیت در هر حرفه است، بدست آورند.

پیشنهادات کاربردی

- مسئولیت اجتماعی موجب ایجاد یک تصویر مطلوب عمومی میشود. مشتریان به شرکتی که اصول مسئولیت اجتماعی را رعایت می کند، اطمینان می کنند و حتی برای پرداخت مبلغی صرف در قبال دریافت کالا یا خدمات مشتاق هستند. شرکت ها اگر مسئولیت اجتماعی خود را به خوبی انجام دهند، می توانند برای خود شهرت ایجاد کنند، این در حالیست که عدم توجه شرکت ها به این حوزه، سبب آسیب زدن به نام تجاری و ارزش شرکت می شود.
- توجه به مسئولیت اجتماعی سبب تشویق کارکنان به مشارکت اجتماعی می شود و این امر به نوبه خود موجب ایجاد حس وفا داری به شرکت می شود، طوری که نیروی کار متخصص به شرکت خود افتخار می کند.
- توجه شرکت ها به مسئولیت اجتماعی، اصول اخلاق حرفه ای و حاکمیت شرکتی نهایتاً، دستیابی به اعتماد مشتریان و در سطح وسیع تر اجتماع و عملکرد مالی بهینه را به همراه دارد.
- به منظور راهگشایی و افق های تازه برای دستیابی به اهداف حرفه ای در حسابداری پیشنهاد می گردد که تحقیقات کاربردی، تحلیلی و عملی تحت عنوان آموزش اخلاق و مسئولیت پذیری اجتماعی، پیش از ورود به حرفه و فعالیتهای اجتماعی انجام گیرد و مراجع برنامه ریزی درسی دانشگاهی و سایر نهادهای ذیربط، به منظور هماهنگی با اصول اخلاقی و آیین رفتار حرفه ای بین المللی سرفصلهای مرتبط با اصول اخلاقی و آیین رفتار حرفه ای و مسئولیت پذیری اجتماعی را در برنامه درسی رشته حسابداری و حسابرسی قرار دهند.

پیشنهادات برای تحقیقات آتی

- استفاده از الگوریتم های فر ابتکاری جهت طراحی الگوی مسئولیت اجتماعی و اخلاق حرفه ای
- استفاده از سیستم های فازی جهت رتبه بندی مسئولیت اجتماعی، اخلاق حرفه ای و حاکمیت شرکت ها .
- بکارگیری متغیرهای بیشتر در طراحی الگوی مسئولیت اجتماعی مانند اهرم مالی، اندازه شرکت ...
- بررسی تاثیر حاکمیت شرکت های بر مسئولیت اجتماعی با شبکه های عصبی.

پرسشنامه جو کاری اخلاقی بر اساس مدل ویکتور و کولن

هدف: ارزیابی رعایت اصول اخلاق حرفه ای حسابداری از ابعاد مختلف (عینیت و بی طرفی، افشای کامل، قابلیت اعتماد، رازداری حرفه ای، وفاداری به مسئولیت حرفه ای، اجتناب از تضاد منافع بالقوه یا بالفعل)

ردیف	عبارات	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم
۱	در این سازمان انتظار می رود که شما همیشه آن چیزی را انجام دهید که به نفع مشتری و عموم باشد.					
۲	در این سازمان، مهمترین دغدغه، خوبی همه افراد در سازمان، به عنوان یک مجموعه کلی است.					
۳	در این سازمان، دغدغه اصلی ما همواره آن است که چه چیزی برای دیگران بهترین است.					
۴	در این سازمان، افراد به دنبال رشد نیکی ها و خوبی های یکدیگر هستند.					

۵	در این سازمان، در نظر گرفتن ملاحظات مهم سازمانی برای هر کس، بهترین امر است.
۶	در این سازمان، از افراد انتظار می رود فراتر از هر ملاحظه دیگری، قانون و استاندارد های حرفه ای را رعایت کنند.
۷	در این سازمان، قانون یا اصول اخلاقی حرفه ای ملاحظه اصلی است.
۸	در این سازمان از افراد انتظار می رود تا قوانین و استانداردهای حرفه ای را به شدت رعایت کنند.
۹	در این سازمان، اولین ملاحظه آن است که آیا یک تصمیم قوانین را نقض می کند یا خیر.
۱۰	در این سازمان، مهم است که ضوابط و خط مشی های سازمان را رعایت کنند.
۱۱	در این سازمان، افراد موفق بر اساس ضوابط عمل می کنند.
۱۲	در این سازمان، از همه انتظار می رود تا ضوابط و خط مشی های سازمان را رعایت کنند.
۱۳	در این سازمان، افراد کاملاً تابع سیاست گذاری ها و برنامه های ابلاغی هستند و آنها را رعایت می کنند.
۱۴	در این سازمان، افراد بیش از هر چیز دیگری مراقب حفظ منافع فردی خویش هستند.
۱۵	در این سازمان، افراد بیشتر فعالیت های شخصی خود را تعقیب و پیگیری می کنند.
۱۶	در این سازمان، هیچ فضایی برای اصول اخلاقی شخصی وجود ندارد.
۱۷	در این سازمان، از افراد انتظار می رود برای تقویت منافع سازمان هر کاری بدون توجه به عواقب آن انجام دهند.
۱۸	در این سازمان، افراد نگران منافع سازمان هستند.
۱۹	در این سازمان، کار تنها زمانی غیر استاندارد قلمداد می شود که به منافع سازمان آسیب بزند.
۲۰	در این سازمان، از افراد انتظار می رود تا کنترل هزینه ها را در اولویت قرار دهند.
۲۱	در این سازمان، کارآمدترین روش، همواره راه درست و صحیح می باشد.
۲۲	در این سازمان، از همه افراد انتظار می رود تا فراتر از هر موضوعی به دنبال انجام کارآمد کارشان باشند.
۲۳	در این سازمان، از افراد انتظار می رود از باورهای شخصی و اخلاقی خود تبعیت کنند.
۲۴	در این سازمان، هر فردی خودش تصمیم می گیرد که چه چیزی درست است و چه چیزی غلط.
۲۵	مهمترین دغدغه در این سازمان، حس هر فرد نسبت به درست و غلط بودن امور است.
۲۶	در این سازمان، افراد تحت هدایت اصول اخلاقی فردی خود قرار دارند.

یادداشت ها:

- Construct validity -۱
 Convergent validity -۲
 Parceling -۳

_منابع فارسی و انگلیسی

- احمد پور، احمد و منتظری، هادی (۱۳۹۰)، نوع مدیریت سود و تاثیر اندازه شرکت، ساختار مالکیت، و حاکمیت شرکتی بر آن، پیشرفت های حسابداری، ۳ (۲): ۱-۳۵
- اسدی، غلام حسین و خوری، مهدی، (۱۳۹۰)، نظریه سهامداران یا نظریه ذینفعان، ماهنامه حسابداری: (۲۳۰): ۶۱-۶۰
- امراه زاده، لیلا و حیدری ثابت، ساره، (۱۳۹۲)، مسئولیت اجتماعی شرکتی موجی جدید در حاکمیت شرکتی با بیان چارچوب سیستم مدیریت CSR-CG، نخستین همایش ملی حاکمیت شرکتی: دانشگاه الزهرا.
- بابایی، محمد علی و بخشایش، زوفا، (۱۳۹۲)، حاکمیت شرکتی و نظام کنترلی در شرکت های هلدینگ، نخستین همایش ملی حاکمیت شرکتی: دانشگاه الزهرا.
- حیرانی، فروغ، نایب زاده، شهناز، اشترزاده رکن آبادی، عادل، (۱۳۹۳)، بررسی رابطه اخلاق، مسئولیت اجتماعی و حاکمیت شرکتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد
- حجازی، رضوان، کمربی، مرضیه و مومن زاده، مرضیه، (۱۳۹۲)، نقش گزارشگری مسئولیت اجتماعی در حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکتها، نخستین همایش ملی حاکمیت شرکتی: دانشگاه الزهرا.
- رحیمیان، نظام الدین، توکل نیا، اسماعیل، اسدی، زینب، (۱۳۹۱)، حسابداری مسئولیت های اجتماعی / مسئولیت های اجتماعی و پایداری شرکت ها، حسابدار رسمی: (۲۹): ۳۲-۴۰
- ستایش، محمد حسین، سلیمی، الهام و سالمی زاده، خدیجه، (۱۳۹۲)، حاکمیت شرکتی و مسئولیت اجتماعی سازمان ها، نخستین همایش ملی حاکمیت شرکتی: دانشگاه الزهرا.
- شاهی، علی، اسد زاده بناب، الهام، (۱۳۹۵)، مطالعه نظری چارچوب حاکمیت شرکتی با تاکید بر اصول اخلاق حرفه ای
- صالحی، مهدی عرب، صادقی، غزل، معین الدین، محمود، (۱۳۹۲)، رابطه مسئولیت اجتماعی با عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، ۳ (۹): ۱-۲۰
- صنوبر، ناصر، خلیلی، مجید، ثقفیان، حامد (۱۳۹۰)، بررسی رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی با عملکرد مالی شرکتها، فصلنامه علمی - پژوهشی کاوش های مدیریت بازرگانی: ۲ (۴): ۲۸-۵۲.
- عباس زاده، محمدرضا، معینی زاده، محسن، ۱۳۹۱، جایگاه اخلاق حرفه ای در دانشگاهها و موسسه های آموزش عالی، مجله حسابرس: (۶۱): ۷۶-۸۰
- کامیابی، یحیی، نوش آبادی، سیده زهرا، ۱۳۹۲، اخلاق حرفه ای در حسابداری و حسابرسی، اولین کنفرانس ملی حسابداری و مدیریت.
- کاظمی، مریم، (۱۳۹۵)، تاثیر رفتار حرفه ای حسابدار بر عملکرد مالی شرکت، چهارمین کنفرانس ملی مدیریت، اقتصاد و حسابداری.
- ماتسوشیتا، کونوسوکه. (۱۳۸۹). مسئولیت اجتماعی بنگاه های اقتصادی (شرکت ها). (م. ر. سرکار آرانی، و م. داداش زاده، مترجم) تهران: رسا. ۱۵۱
- مالکی، فاطمه، قنبری، جابر، سعیدی، پرویز، (۱۳۹۴)، جایگاه اخلاق در حسابداری و حسابرسی، مقالات و پژوهشهای حسابداری و مالی.
- مرفوع، محمد، حسنی القار، محسن، طاوسی، سمانه، طاوسی، محمد رضا، (۱۳۹۲)، حاکمیت شرکتی و مسئولیت اجتماعی در بنگاههای اقتصادی، نخستین همایش ملی حاکمیت شرکتی: دانشگاه الزهرا.
- موسوی، میر حسین و قدک فروشان، مریم، (۱۳۹۲)، حاکمیت شرکتی و نظام کنترلی در شرکت های هلدینگ، نخستین همایش ملی حاکمیت شرکتی: دانشگاه الزهرا.
- محرابی، سید مهدی (۱۳۸۹)، حاکمیت شرکتی و چالش های آن، دنیای اقتصادی، (۲۱۳۹).

- Choi, Jong-Seo; Kwak, Young-Ming; Choe, CHongwoo. (2010). Corporate social responsibility and corporate financial performance: Evidence from Korea. *Australian Journal of Management*, 53 (3), 291-311.
- Carroll, A.B., (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *Academy of Management Review* 4 (4), 497-505.
- Font, X., Walmsley, A., Cogotti, S, McCombes, L, And Husler, N., (2012), corporate social responsibility.
- Gompers, P., Ishii, J., Metrick, A., (2003). Corporate governance and equity prices. *Quarterly Journal of Economics* 118, 107- 155.
- Harjoto, Maretno A. (2011). Corporate Governance and CSR nexus. *Journal of Business Ethics*, 100 (1), 45-67.
- Jo, H., Harjoto, M. A., (2011). Corporate Governance and Firm Value: The impact of Corporate Social Responsibility. *Journal of Business Ethics*, 103, 351-383.
- Khan, Arifur and Muttakin, Mohammad Badrul and Siddiqui, Javed, Corporate Governance and Corporate Social Responsibility Disclosures: Evidence from an Emerging Economy (May 3, 2012). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2050630> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2050630>
- Nadeem Ahmed Sheikh, Zongjun Wang, (2012) "Effects of corporate governance on capital structure: empirical evidence from Pakistan", *Corporate Governance: The international journal of business in society*, Vol. 12 Issue: 5, pp.629-641
- Patrick E. Murphy and Bodo B. Schlegelmilch, Corporate social responsibility and corporate social irresponsibility: Introduction to a special topic section, *Journal of Business Research*, 2013, vol. 66, issue 10, 1807-1813
- Sikka, Prem (2011), *Accounting for human right: The challenge of globalization and foreign investment agreements* Centre for Global Accountability, University of Essex, Colchester, Essex CO4 3SQ, UK